Ο Μέγας Ιεροεξεταστής. Οι τρεις πειρασμοί (Φώτης Κόντογλου)

Categories : ΘΕΟΛΟΓΙΑ

Date : 13 Οκτωβρίου, 2006

Πολλά, αμέτρητα, είναι όσα γραφήκανε για τον Παπισμό, αλλά λίγα είναι σαν αυτά που έγραψε για το αινιγματικό τούτο σύστημα ο πλέον βαθυστόχαστος κι' αποκαλυπτικός Ρώσος συγγραφέας Θεόδωρος Ντοστογέφσκης. Τούτο το μοναδικό κείμενο είναι ένα κεφάλαιο μέσα στο βιβλίο του «Τ' Αδέρφια Καραμάζωφ», κι' αυτό το κεφάλαιο έχει για επανώγραμμα «Ο Μέγας Ιεροεξεταστής». Ο Ντοστογέφσκης, μ' όλο που είναι ένα φιλοσοφικό πνεύμα, ωστόσο στον «Μέγαν Ιεροεξεταστή» αισθάνεται και γράφει σαν Ορθόδοξος, που ξέρει καλά ποιος είναι ο αληθινός Χριστός κι' η διδασκαλία του.
Στον «Μέγαν Ιεροεξεταστή» βάζει τον Χριστό αντιμέτωπο με τον ψεύτικο αντιπρόσωπό του στη γη, με τον Ιησουίτη Ιεροεξεταστή, το φοβερό τέρας που έκαιγε τους «αιρετικούς» στ' όνομα του Χριστού, ένα πράγμα απίστευτο κι' ακατανόητο. Είναι τρομερό να σκεφθή κανένας τι μπορεί να κάνη ο διάβολος για να δυσφημήση τον Χριστό, αφού φτάνει στο σημείο να φαίνεται ο σατανάς πως είναι ο ίδιος ο Χριστός!

Σ' αυτό το παράδοξο κείμενο του Ντοστογέφσκη, ο Ιεροεξεταστής κάνει μια μακρυά εξομολόγηση στον Χριστό, που δεν βγάζει μήτε μια λέξη από το στόμα του για να δώση απάντηση στα ερωτήματα του ιεροδικαστή, και για τούτο αποκρίνεται ο ίδιος σε όσα ερωτά. Με άλλα λόγια, όσα λέγει είναι ένας καταθλιπτικός μονόλογος που βγαίνει από το στόμα κάποιου πλάσματος που θαρρείς πως ανέβηκε από την κόλαση. Ο Ιεροεξεταστής καταδίκασε κάποιους «αιρετικούς» σε θάνατο με τη φωτιά, κι' αφού έγινε θανάτωση στη μεγάλη πλατεία μιας σπανιόλικης πολιτείας, γύρισε πίσω στο κελλί του, που βρισκότανε στο κτίριο του «Ιερού Δικαστηρίου», ικανοποιημένος πως έκανε το χρέος του, κατά το σύστημα που υπηρετούσε μ' έναν φρικτόν φανατισμό. Το σύστημά του ήτανε ένας Χριστιανισμός όχι όπως τον δίδαξε ο Χριστός, αλλά παραμορφωμένος κι' αγνώριστος ολότελα, μέχρι που να μοιάζη με θρησκεία του αντιχρίστου, κι' αυτό έγινε για να μπορούνε οι άνθρωποι να τον δεχτούνε, επειδή εκείνα που παραγγέλνει και που ζητά ο Χριστός από τους πιστούς του είναι, κατά τη γνώμη του Ιεροξεταστή και των ομοίων του, απόλυτα κι' ανεφάρμοστα, υπεράνθρωπα κι' απάνθρωπα. Δηλαδή ο Χριστιανισμός έγινε ένα σύστημα σαν τα άλλα ανθρώπινα συστήματα, μια κοσμική εξουσία που έχει στην εξουσία της τους πιστούς της, και που τους διοικεί, τους κρίνει και τους καταδικάζει όπως η πολιτική εξουσία. Από τον Χριστό κράτησε μοναχά το προσωπείο, κι' ό,τι κάνει, λέγει πως το κάνει στ' όνομα του Χριστού, ενώ το κάνει στ' όνομα του σατανά. Για τούτο ο Ιεροεξεταστής ολοένα

αναφέρει τον διάβολο με σεβασμό, και τον ονομάζει «Αυτός», «το Μέγα και Σοφό Πνεύμα», «το Σοφό και ισχυρό Πνεύμα».
Αλλά αναπάντεχα, ενώ ο Ιεροεξεταστής ήτανε ικανοποιημένος που έκαψε τους αιρετικούς, υπηρετώντας το σύστημα της Παπικής Εκκλησίας, αναπάντεχα φανερώνεται ο Χριστός μέσα στον δρόμο, κι' ο κόσμος τρέχει από πίσω του, κλαίγοντας από συγκίνηση. Με όλο που δεν λέγει ποιος είναι, κι' ούτε βγάζει μιλιά από το στόμα του, ωστόσο όλοι καταλάβανε πως ήτανε ο Χριστός. Τρέξανε λοιπόν και του πήγανε τους αρρώστους τους, κι' Εκείνος τους θεράπευε, ανάστησε μάλιστα κι' ένα πεθαμένο παιδάκι, μπροστά στην καθεδρική εκκλησιά της Σεβίλλιας, εκεί που καίγανε τους «αιρετικούς» στ' όνομά του.
Εκείνη τη στιγμή πέρασε από κει ο Ιεροεξεταστής, ψηλός, κοκκαλιάρης, καραμουντζωμένος και κατσουφιασμένος, ίδιος σκιάχτρο, με βαθουλωμένα μάτια που βγάζανε σπίθες, γέρος ενενήντα χρονών.
Μόλις είδε τον Χριστό και το θαύμα που έκανε, έδωσε διαταγή στην «αγία φρουρά», που τον φύλαγε, να τον πιάσουνε. Πιάσανε λοιπόν τον Χριστό, κι' ο λαός, που λίγο πριν έκανε σαν τρελλός από τη χαρά του για τον Χριστό, άνοιξε δρόμο, ταπεινά κι' υπάκουα, για να περάσουνε οι στρατιώτες με τον κατάδικο τον Χριστό, κι' όλοι σκύψανε ως τη γη μπροστά στον Ιεροεξεταστή. Και κείνος βλόγησε σιωπηλά τον λαό, και γύρισε στο διαμέρισμά του, όπως είπαμε στην αρχή.
Αυτή τη διήγηση την παρουσιάζει ο Ντοστογέφσκης σαν λογοτεχνικό έργο του Ιβάν Καραμάζωφ, που ήτανε ένας από τους γυιούς του γέρου Καραμάζωφ, σπουδασμένος στην ευρωπαϊκή φιλοσοφία. Και το διαβάζει στον μικρότερο αδελφό του, τον Αλιόσα, που είχε γίνει καλόγερος, υποτακτικός σ' έναν άγιο γέροντα ξομολόγο, έναν «στάρετς», όπως τους λέγουνε στα ρωσικά.
Ο Αλιόσας, κάθε τόσο διακόπτει τον Ιβάν που διαβάζει, και κάνει κάποιες παρατηρήσεις. Αυτές δε τις βάζω στο κείμενο του Ντοστογέφσκη που δίνω παρακάτω, για να μην κόβεται ο μονόλογος του Ιεροεξεταστή.
Πρέπει να σημειώσω πως αυτό το κείμενο δεν το αφήνω όπως είναι γραμμένο από τον συγγραφέα, άλλα το άλλαξα κάμποσο, σε πολλά το άλλαξα πολύ, σε άλλα μέρη το συντόμεψα και σε άλλα μέρη προσπάθησα να το κάνω πιο απλοποιημένο, ώστε να το καταλάβη ο αναγνώστης καλύτερα. Το ύφος του Ντοστογέφσκη, επειδή είναι νευρικό, ακατάστατο, και συχνά έχει κάποια βορεινή αοριστία, το άλλαξα, κάνοντάς το πιο ήσυχο, πιο καθαρό και πιο απλό, για να νοιώση ο αναγνώστης τα δύσκολα και βαθειά νοήματα πιο εύκολα. Κάπου-κάπου έβαλα και κάποια λόγια του Χριστού από το Ευαγγέλιο, που δεν τα έχει ο Ρώσος συγγραφέας, για να γίνουν οι ιδέες του πιο χειροπιαστές, καθώς και μερικά εξηγητικά λόγια και υποσημειώσεις.

Η βάση, που απάνω της είναι γραμμένος «ο Μέγας Ιεροεξεταστής», είναι, με απλά λόγια, τούτη: Πως ο Παπισμός είναι ένα σύστημα φοβερό, βγαλμένο από την αμαρτωλή και πονηρή διάνοια του ανθρώπου, που θέλει να εξουσιάζη απάνω στους ανθρώπους και να τους κάνη υποτακτικούς του, χωρίς αγάπη, χωρίς πίστη, χωρίς τίποτα χριστιανικό, αλλά γεμάτο από το πνεύμα του διαβόλου, που λέγει όμως

πονηρά πως η εξουσία του προέρχεται από τον Χριστό, και πως ό,τι κάνει το κάνει εν ονόματί Του. Αυτή η σατανική υποκρισία είναι το μυστικό αυτού του συστήματος, που το κρύβουνε καλά οι ιερωμένοι του. Αλλά ένας από αυτούς, ο Μέγας Ιεροεξεταστής, από την οργή που ένοιωσε σαν είδε τον Χριστό να έρχεται πάλι σε τούτο τον κόσμο για να χαλάση το «μεγάλο» έργο που έγινε μεν στ' όνομά του, χωρίς όμως να έχη σχέση μ' αυτό το έργο ο ίδιος ο Χριστός, από την παραφορά του λοιπόν το φανερώνει, φωνάζοντας στον Χριστό: «Εμείς δεχθήκαμε το ξίφος του Καίσαρα, που δεν θέλησες να το πάρης Εσύ, κι' έτσι σε πετάξαμε Εσένα κι' ακολουθήσαμε Αυτόν», δηλαδή τον διάβολο. Σήμερα που γίνονται τόσες συζητήσεις απ' αφορμή της κίνησης που σηκώθηκε άξαφνα για το σμίξιμο του Βατικανού με το Οικουμενικό Πατριαρχείο, κίνηση που προέρχεται από το πνεύμα του κόσμου τούτου, που ενσαρκώνει ο Παπισμός, κι' επειδή οι πολλοί, σχεδόν όλοι, είναι ακατατόπιστοι στα ζητήματα της θρησκείας, και δεν γνωρίζουν τι αντιπροσωπεύει ο Παπισμός και τι αντιπροσωπεύει η Ορθοδοξία, θεώρησα καλό να γράψω μερικά άρθρα σχετικά μ' αυτά τα θέματα, κι' ανάμεσα σ' αυτά είναι και τούτο που γράφω απ' αφορμή του «Μεγάλου Ιεροεξεταστή» του Ντοστογέφσκη.

***

Στον μονόλογο που λέγει ο Μέγας Ιεροεξεταστής μπροστά στον Χριστό που στέκεται βουβός, γίνεται πολύς λόγος για τους τρεις πειρασμούς του Χριστού. Γι' αυτό, καλό θα είναι να κυττάξουμε τι λέγει το Ευαγγέλιο γι' αυτούς τους πειρασμούς. Ας πάρουμε το κατά Ματθαίον Ευαγγέλιο: «Τότε ο Ιησούς ανήχθη εις την έρημον υπό του πνεύματος, πειρασθήναι υπό του διαβόλου, και νηστεύσας ημέρας τεσσαράκοντα και νύκτας τεσσαράκοντα, ύστερον επείνασε. Και προσελθών αυτώ ο πειράζων είπεν "ει υιός ει του Θεού, ειπέ ίνα οι λίθοι ούτοι άρτοι γένωνται". Ο δε αποκριθείς είπε: "Γέγραπται, ουκ επ' άρτω μόνω ζήσεται άνθρωπος, αλλ' επί παντί ρήματι εκπορευομένω δια στόματος Θεού". Τότε παραλαμβάνει αυτόν ο διάβολος εις την αγίαν πόλιν, και ίστησιν αυτόν επί το πτερύγιον του ιερού, και λέγει αυτώ: "Ει υιός ει του Θεού, βάλε σεαυτόν κάτω. Γέγραπται γαρ ότι τοις αγγέλοις αυτού εντελείται περί σου, και επί χειρών αρούσι σε, μήποτε προσκόψεις προς λίθον τον πόδα σου". Έφη αυτώ ο Ιησούς: "Πάλιν γέγραπται, ουκ εκπειράσεις Κύριον τον Θεόν σου". Πάλιν παραλαμβάνει αυτόν ο διάβολος εις όρος υψηλόν λίαν, και δείκνυσιν αυτώ πάσας τας βασιλείας του κόσμου και την δόξαν αυτών, και λέγει αυτώ: "Ταύτα πάντα σοι δώσω, εάν πεσών προσκυνήσης μοι". Τότε λέγει αυτώ ο Ιησούς: "Ύπαγε οπίσω μου σατανά. Γέγραπται γαρ, Κύριον τον Θεόν σου προσκυνήσεις και αυτώ μόνω λατρεύσεις". Τότε αφίησιν αυτόν ο διάβολος, και ιδού άγγελοι προσήλθον και διηκόνουν αυτώ»(Ματθ. δ', 1).
Λοιπόν ο Ιεροεξεταστής λέγει στον Χριστό: «Το φοβερό και πονηρό Πνεύμα, το πνεύμα της ανυπαρξίας και της αυτοκαταστροφής, μίλησε μαζί Σου στην έρημο και γράφηκε στο Ευαγγέλιο πως σε έβαλε σε δοκιμασία. Έτσι δεν είναι; Είναι δυνατό να

ειπωθή ένα πράγμα πιο αληθινό από το νόημα που έχουνε αυτά τα τρία ερωτήματα που Σου έβαλε και που Εσύ τα πέταξες, και που στα Ευαγγέλια λέγονται πειρασμοί; Αν έγινε ποτέ στη γη ένα αληθινό θαύμα, τρανταχτό σαν κεραυνός, αυτό ήτανε μοναχά εκείνο που έγινε εκείνη την ημέρα, την ημέρα των τριών πειρασμών. Αν συνάζαμε όλους τους σοφούς του κόσμου, τους εξουσιαστές, τους αρχιερείς, τους στοχαστές, τους φιλοσόφους, τους ποιητές, και τους λέγαμε: "Βρήτε και συνθέσετε τρία ερωτήματα, που νάχουνε ανταπόκριση όχι με το άφθαστο ύψος της στιγμής εκείνης, αλλά μέσα σε τρεις φράσεις, σε τρεις λέξεις της ανθρώπινης γλώσσας, να κλείνεται ολόκληρη η μελλοντική ιστορία της ανθρωπότητας, πιστεύεις, Εσύ, πως όλη η σοφία του κόσμου μαζεμένη θα μπορούσε να συλλάβη κάποιο πράγμα που να είναι σε δύναμη και σε βάθος ισάξιο με τα τρία ερωτήματα που Σου πρότεινε τότε το κραταιό και πονηρό Πνεύμα της ερήμου;... Μέσα σ' αυτά τα τρία ερωτήματα βρίσκεται ολόκληρο το μέλλον κι' η ιστορία της ανθρωπότητας σαν προφητεία, και σ' αυτές τις τρεις εικόνες σμίγουνε όλες οι αξεδιάλυτες αντιφάσεις που υπάρχουνε στον κόσμο.

Εκείνον τον καιρό δεν ήτανε αυτό τόσο ολοφάνερο, επειδή το μέλλον της ανθρωπότητας ήτανε άγνωστο. Σήμερα όμως, ύστερ' από δεκαπέντε αιώνες, μπορούμε να δούμε πως με αυτά τα τρία ερωτήματα προφητευθήκανε τα πάντα, και πως πόσο αληθινά βγήκανε, που ημείς να μη μπορούμε μήτε να προσθέσουμε, μήτε ν' αφαιρέσουμε τίποτα. Κρίνε τώρα και μόνος Σου ποιος είχε δίκιο τότε; Εσύ, ή Εκείνος που Σε ρωτούσε; Θυμήσου το πρώτο ερώτημα. Η έννοιά του ήτανε τούτη: Θέλεις να πας στον κόσμο με αδειανά χέρια, και μοναχά με μια αόριστη υπόσχεση για ελευθερία, που οι στενόψυχοι άνθρωποι δεν μπορούνε να την καταλάβουνε καθόλου, μάλιστα την φοβούνται, γιατί γι' αυτούς δεν υπάρχει τίποτα που να είναι πιο ανυπόφορο από την ελευθερία. Βλέπεις όμως τις πέτρες σ' αυτή την γυμνή και φλογισμένη έρημο; Κάνε τις ψωμιά, κι' η ανθρωπότητα θα σε ακολουθήση σαν κοπάδι, γεμάτη ευγνωμοσύνη. Αλλά Εσύ δεν ήθελες να πάρης από τους ανθρώπους την ελευθερία, και δεν παραδέχτηκες αυτό που σου πρότεινε το κραταιό Πνεύμα, επειδή σκέφθηκες τι είδους ελευθερία θα είναι αυτή που αγοράζεται με ψωμιά, και του αποκρίθηκες: «Ουκ επ' άρτω μόνω ζήσεται άνθρωπος». Αλλά γνωρίζεις πως εν ονόματι αυτού του επιγείου άρτου, το πνεύμα της γης θα σηκωθή καταπάνω Σου και θα Σε πολεμήση και θα Σε νικήση;».

Σημ. Φ.Κ. Αυτόν τον ξεσηκωμό του πνεύματος της γης, δηλαδή της σαρκικής καλοπέρασης, καταπάνω στον Χριστό, τον βλέπουμε σήμερα περισσότερο από κάθε άλλη εποχή. Από αυτό το πνεύμα προέρχεται και η κίνηση που γίνεται για να ενωθούνε οι λεγόμενοι Χριστιανοί, αφού μάλιστα το διακηρύττουν ότι γίνεται για την επίγεια ευδαιμονία της ανθρωπότητας, και την επικροτούνε όλοι οι σαρκικοί άνθρωποι.

Για τους άλλους δυο πειρασμούς, που πρότεινε ο διάβολος στον Χριστό, δηλ. να πέση από την σκεπή του ναού για να τον αρπάξουν οι άγγελοι, καθώς και για τον άλλον, να προσκυνήση τον σατανά και να πάρη στην εξουσία του τα βασίλεια της γης, μιλά ο Ιεροεξεταστής μέσα στο κείμενο του Ντοστογιέφσκη που βάζουμε παρακάτω.

Είπαμε λοιπόν πως η «αγία φρουρά» έπιασε τον Χριστό κατά διαταγή του Ιεροεξεταστή. Τον πήγανε και τον κλείσανε σε μια στενή, θολωτή και σκοτεινή φυλακή του Αγίου Δικαστηρίου.
Σαν νύχτωσε, ο Μέγας Ιεροεξεταστής, μ' ένα φανάρι στο χέρι, ξεκλειδώνει τη σιδερόπορτα και μπαίνει μέσα. Σταματά και κυττάζει κατάματα τον φυλακισμένο, σαν να τον τρυπά με το σουβλερό μάτι του. Ύστερα βάζει το φανάρι επάνω στο τραπέζι, πλησιάζει τον Χριστό, και του λέγει: «Είσαι Εσύ ο ίδιος;». Δεν παίρνει καμμιά απόκριση. Μα κατάλαβε πως είναι ο Χριστός, και γι' αυτό τον ρωτά: «Γιατί ήρθες να μας ενοχλήσης;». Ο Χριστός στέκεται βουβός. Για τούτο, ο Ιεροεξεταστής απαντά ο ίδιος στα ερωτήματά του.
Λέγει λοιπόν στον Χριστό: «Πριν από χίλια πεντακόσια χρόνια ήρθες να διδάξης στους ανθρώπους την ελευθερία. Μα εμείς, αφού τους υποδουλώσαμε, τους κάναμε να πιστεύουν πως είναι ελεύθεροι, αν και φέρανε την ελευθερία τους και την ρίξανε στα πόδια μας.
Αυτός ο δρόμος είναι ο μόνος που κάνει τους ανθρώπους ευτυχισμένους. Μα Εσύ δεν θέλησες να τον ακολουθήσης. Ευτυχώς όμως που μας έδωσες την εξουσία "του δεσμείν και λύειν", και κάνουμε εκείνο που Εσύ δεν το έκανες. Τώρα δε μπορεί να σκέπτεσαι πως μπορεί να μας πάρης πίσω αυτήν την εξουσία. Λοιπόν, γιατί ήρθες να μας ενοχλήσης;
Το Μέγα Πνεύμα Σου έβαλε τρία ερωτήματα, τότε που Σε πείραξε στην έρημο. Μέσα σ' αυτά τα ερωτήματα βρίσκεται όλη η μέλλουσα ιστορία της οικουμένης και της ανθρωπότητας. Ενώ το κραταιό Πνεύμα Σου είπε να το προσκύνησης για να γίνουν "οι λίθοι άρτοι", Εσύ του αποκρίθηκες: "Δεν θα ζήση ο άνθρωπος μοναχά με το ψωμί", δηλ. μόνο με τις υλικές απολαύσεις. Εσύ δηλαδή, αντί αυτή τη χεροπιαστή υλική επιτυχία, τους έδινες μια ελευθερία που δεν μπορούν να την καταλάβουν οι άνθρωποι, γιατί ο νους κι' η καρδιά τους είναι περιωρισμένα. Η ελευθερία που τους έδωσες, είναι γι' αυτούς το πιο ανυπόφορο πράγμα. Ενώ αν έκανες τις πέτρες ψωμιά, όλη η ανθρωπότητα θα Σε ακολουθούσε με ευγνωμοσύνη. Εσύ όμως είπες: "Δεν θα ζήση με ψωμί μοναχά ο άνθρωπος". Ξέρεις λοιπόν πως εν ονόματι αυτού του επίγειου ψωμιού θα σηκωθή καταπάνω Σου το πνεύμα της Γης (του κόσμου); Ξέρεις ακόμα πως η ανθρωπότητα με το στόμα των σοφών της και των διανοουμένων της θα διακηρύξη, ύστερ' από αιώνες, πως δεν υπήρξανε μήτε αμαρτίες, μήτε εγκλήματα, παρά μοναχά πεινασμένοι άνθρωποι; Εσύ τα ξέρεις αυτά. Η σημαία που θα σηκωθή καταπάνω Σου θα γραφή απάνω: "Πρώτα χόρτασέ μας, κι' ύστερα ζήτα από μας να κάνουμε τον λόγο Σου!". Με αυτή τη σημαία θα γκρεμίσουν τον ναό Σου, και στη θέση του θα χτίσουνε ένα φοβερό πύργο του Βαβέλ.
Εμείς όμως θα τους χορτάσουμε, και θα τελειώσουμε αυτόν τον πύργο του Βαβέλ. Και θα τους πούμε ψέματα πως αυτό που κάνουμε το κάνουμε στ' όνομά Σου. Εσύ τους υποσχέθηκες "τον ουράνιον άρτον". Μπορεί αυτό το ψωμί να συγκριθή με το χεροπιαστό ψωμί, με το επίγειο ψωμί; Καλά, τέλος πάντων, για "τον ουράνιον άρτον" θα Σε ακολουθήσουν χίλιοι, δέκα χιλιάδες, εκατό χιλιάδες. Αλλά τί θα γίνουνε τα εκατομμύρια και τα δισεκατομμύρια πλάσματα που δεν θάχουνε τη δύναμη να

περιφρονήσουν το επίγειο ψωμί, για να λάβουν "τον ουράνιον άρτον" Σου; Εμείς θα γίνουμε σωτήρες γι' αυτά τα εκατομμύρια, και θα μας θεοποιήσουνε, γιατί εμείς πήραμε απάνω μας την ελευθερία τους. Εμείς όμως θα πούμε πως έχουμε για αρχηγό Εσένα, και πως πήραμε την εξουσία από Εσένα. Θα λέμε ψέματα, μα αυτό θα είναι χρέος μας. Να, αυτά είχα να πω για το πρώτο ερώτημα του πειρασμού, που Σου πρότεινε στην έρημο. Περιφρόνησες το μόνο μέσον που μ' αυτό θα μπορούσες να κάνης να σε λατρεύουν όλοι οι άνθρωποι, κι' όχι μοναχά εκείνοι οι λίγοι (δηλ. εκείνοι που κρατούνε τον αληθινό λόγο του Χριστού, Φ.Κ.). Οι άνθρωποι θέλουν να παραδώσουν την ελευθερία τους σε κάποιον. Κι' Εσύ, αντί να πάρης την ελευθερία τους και να γίνης εξουσιαστής τους, τους χάρισες ακόμα περισσότερη ελευθερία. Αυτό ξεπερνά τη δύναμη τους, και για τούτο Εσύ στάθηκες γι' αυτούς σκληρός, και δεν τους αγάπησες με το να τους δώσης την ελευθερία. Γι' αυτό, Εσύ ο ίδιος συνήργησες στο γκρέμισμα της βασιλείας Σου, και δεν πρέπει να κατηγοράς κανέναν γι' αυτή την καταστροφή».

Ο Ιεροεξεταστής εξακολούθησε να μιλά δίχως να παίρνη απάντηση από τον Χριστό, που στεκότανε μπροστά του. Του μιλά για τον δεύτερο πειρασμό:

«Το πονηρό και ισχυρό Πνεύμα Σού είπε ακόμα να πέσης από την σκεπή του ναού, για να Σε σηκώσουν οι άγγελοι για να μην πάθης τίποτα. Μα Εσύ κι' αυτό δεν το παραδέχθηκες, και του αποκρίθηκες: "Ουκ εκπειράσεις Κύριον τον Θεόν σου". Και τότε που Σε σταυρώσανε και Σου φωνάζανε περιπαιχτικά "κατέβα, αν μπορής, από τον σταυρό", Εσύ δεν κατέβηκες να τους κάνης να σέρνονται μπροστά Σου, γιατί δεν ήθελες να καταργήσης την ελευθερία τους.

Γι' αυτό, ο προφήτης και μαθητής Σου έγραψε πως είδε στην πρώτη ανάσταση μοναχά δώδεκα χιλιάδες σωσμένους (Αποκάλυψις Ιωάννου ζ', 5. Λέγει όμως για δώδεκα χιλιάδες από κάθε φυλή του Ισραήλ, Φ.Κ.). Λοιπόν, μοναχά αυτοί οι λίγοι ήτανε εκείνοι που βαστάξανε τον σταυρό Σου και γινήκανε παιδιά της ελευθερίας Σου, δηλαδή οι δυνατοί; Κι' οι άλλοι; Τι θα γίνουν οι άλλοι; Ήρθες λοιπόν στον κόσμο μοναχά για τους λίγους εκλεκτούς; Μα αυτό είναι ένα μυστήριο που δεν το καταλαβαίνουμε.

Λοιπόν, εμείς τελειοποιήσαμε το έργο Σου, και κάναμε ένα σύστημα που να μην χάνονται κι' οι αδύνατοι. Ώστε δεν είχαμε δίκιο να κάνουμε όπως κάναμε;(1). Δεν αγαπήσαμε εμείς την ανθρωπότητα όπως φερθήκαμε; Γιατί λοιπόν ήρθες να μας το χαλάσης;

Όλα όσα Σου λέγω γνωρίζω πως τα ξέρεις. Λοιπόν, γιατί να Σου κρύψω το μυστικό μας; Αλλά ας Σου το πω, να τ' ακούσης από το στόμα μου: "Λοιπόν, δεν ήμαστε με Σένα, αλλά μ' Αυτόν (τον διάβολο). Από οχτακόσια χρόνια πήγαμε μ' Αυτόν"(2).

Από οχτώ αιώνες δεχθήκαμε απ' Αυτόν το τρίτο δώρο που Σου πρόσφερε, δείχνοντάς Σου τα βασίλεια της γης, κι' Εσύ δεν τα δέχτηκες, τα πέταξες. Η εξουσία είναι τρομερή δύναμη, και Σου την πρόσφερε το σοφό Πνεύμα, κι' Εσύ δεν την πήρες. Εμείς όμως την πήραμε. Ναι. Πήραμε απ' Αυτόν τη Ρώμη και το σπαθί του Καίσαρα, κι' ανακηρύξαμε τους εαυτούς μας επίγειους αυτοκράτορες, μάλιστα κοσμοκράτορες, αν και το έργο αυτό δεν τελείωσε ακόμα. Και ποιος φταίει γι' αυτό; Το έργο μας βρίσκεται

ακόμα στην αρχή, αλλά θα βαστάξη στον αιώνα, ως να πεθάνη η γη. Όπως και να είναι, εμείς θα το τελειώσουμε, θα ήμαστε Καίσαρες.
Εσύ όμως θα μπορούσες να αδράξης το σπαθί του Καίσαρα από τότε που Σου το πρόσφερε το τρομερό και σοφό Πνεύμα, πριν από χίλια πεντακόσια χρόνια. Αν είχες ακούσει τη συμβουλή του, θα είχες πραγματοποιήσει όσα ποθούν οι άνθρωποι. Θα είχανε γίνει ένα κοπάδι που θα σκέπαζε τη γη, που θα Σε προσκυνούσε. Γιατί η ανθρωπότητα έχει μέσα της την επιθυμία να γίνη μια παγκόσμια οργάνωση. Οι μεγάλοι κατακτητές, όπως ο Ταμερλάνος κι' ο Τζέκις-Χάν, θελήσανε να υποτάξουνε όλον τον κόσμο, φανερώνοντας έτσι κι' αυτοί, χωρίς να το γνωρίζουνε, πως ο πόθος της ανθρωπότητας είναι να κάνη μια παγκόσμια ένωση.
Αν είχες δεχθή τότε την εξουσία τούτου του κόσμου και τη χλαμύδα του Καίσαρα, θα είχες τώρα ιδρύσει ένα παγκόσμιο κράτος και θα είχες χαρίσει την ειρήνη σ' όλον τον κόσμο. Γιατί, ποιος άλλος μπορεί να κυριαρχήση απάνω στους ανθρώπους, παρά εκείνος που εξουσιάζει τα ψωμιά τους, "τους άρτους" τους; Εσύ όμως έλεγες: "Η βασιλεία η εμή ουκ έστιν εκ του κόσμου τούτου". Αλλά εμείς δεχθήκαμε το σπαθί του Καίσαρα, κι' έτσι Σε πετάξαμε Εσένα, κι' ακολουθήσαμε Αυτόν, το μέγα και κραταιό Πνεύμα. Οι άνθρωποι δεν θα μπορέσουνε να τελειώσουνε τον πύργο του Βαβέλ που αρχίσανε να χτίζουνε, αν δεν αναλάβουμε εμείς, αλλοιώς θα φαγώνουνται μεταξύ τους. Και σαν αναλάβουμε εμείς, τότε θα ανατείλει για τους ανθρώπους το κράτος της ειρήνης και της ευδαιμονίας.
Εσύ είσαι περήφανος για τους λίγους που θα έχης ("το μικρόν ποίμνιον", που είπε ο Χριστός, Φ.Κ.), ενώ εμείς θα χαρίσουμε την ειρήνη και την ευτυχία σε όλη την ανθρωπότητα. Ποιος ξέρει αν κι' αυτοί οι διαλεχτοί Σου δεν θα βαρεθούν να Σε περιμένουνε, κι' αν στο τέλος δεν σηκωθούνε κι' αυτοί καταπάνω Σου! Έννοια Σου. Θα τους πείσουμε πως θα είναι ελεύθεροι και ευτυχισμένοι, αν αφοσιωθούν σε μας. Θα συρθούνε μπροστά μας και θα κράζουνε: "Είχατε δίκιο· μοναχά εσείς γνωρίζετε το μυστικό του Μεγάλου Πνεύματος!". Θα δούνε πως εμείς μπορεί να μην κάνουμε ψωμί τις πέτρες, αλλά θα το παίρνουνε από τα χέρια μας, και θα θυμούνται πως πριν και το ψωμί στα χέρια τους γινότανε πέτρες.
Εσύ μπόδισες τους ανθρώπους νάρθουνε σε μας. Εσύ κομμάτιασες το κοπάδι και το έκανες να σκορπίση σε άγνωστους δρόμους. Αλλά θα μαζευτή πάλι, και θα γίνη υπάκουο σε μας. Κι' αυτή τη φορά στους αιώνες των αιώνων.
Θα τους χαρίσουμε εμείς μια ευτυχία ταπεινή και ήσυχη, που είναι για αδύναμα πλάσματα, όπως είναι αυτοί οι άνθρωποι. Θα τους διδάξουμε την ταπείνωση, επειδή Εσύ τους σήκωσες πολύ ψηλά(3), και περηφανευθήκανε. Εμείς θα τους δώσουμε να καταλάβουνε πως είναι αδύνατα και φοβιτσάρικα ανθρωπάρια.
Θα μας θαυμάζουνε και θα είναι περήφανοι για μας, που ήμαστε τόσο δυνατοί και τετραπέρατοι, και γιατί μπορέσαμε και δαμάσαμε ένα κοπάδι τόσο μεγάλο με εκατομμύρια κεφάλια που θα σκύβουν μπροστά μας(4), θα τρέμουνε τον θυμό μας. Μα θα μας αγαπούνε κιόλας, γιατί θα τους δίνουμε συγχώρεση των αμαρτιών, επειδή θα τους πούμε πως εμείς έχουμε τη δύναμη να σβήσουμε τις αμαρτίες τους, και πως μπορούνε να κάνουνε αμαρτίες, και πως τις συγχωρούμε από αγάπη.

Όλα όσα λέγω θα γίνουνε, και το βασίλειό μας θα στεριωθή απάνω σε γερά θεμέλια. Αύριο θα δης αυτό το κοπάδι, που είναι υπάκουο σε κάθε χειρονομία μου, να πλημμυρίση το μέρος που θα προστάξω να Σε κάψουνε, και να συνδαυλίζη τη φωτιά. Γιατί, αν υπάρχη ένας που είναι άξιος να καή, αυτός είσαι Εσύ! Αύριο θα Σε κάψω».

Εδώ τελειώνει αυτός ο βασανιστικός μονόλογος κι' η καταχθόνια αυτή ιστορία. Μια ιστορία συμβολική, που, όπως είπαμε, την είχε γράψει ο Ιβάν Καραμάζωφ και τη διάβαζε στον αδελφό του Αλιόσα, τον καλόγερο, τον φανατισμένο Ορθόδοξο. Ο Αλιόσας κάθε τόσο έκοβε στη μέση τον Ιβάν, για να του κάνη κάποια παρατήρηση. Ανάμεσα σε άλλα, είπε και τα παρακάτω:
«Οι Ιησουίτες είναι ο ρωμαϊκός στρατός για το μελλοντικό επίγειο κράτος, μ' έναν Καίσαρα επί κεφαλής, τον Πάπα, τον αυτοκράτορα. Σκοπός τους είναι το ν' αποχτήσουνε δύναμη και πρόστυχα επίγεια πλούτη. Αυτός είναι όλος-όλος ο σκοπός τους. Σε Θεό φαίνεται πως δεν πιστεύουν. Το μεγαλύτερο μυστικό τους, που θα το κρύβουνε καλά, είναι η αθεΐα τους. Ο Ιεροεξεταστής σου, Ιβάν, δεν πιστεύει σε Θεό. Αυτό είναι όλο το μυστήριό του».

Σημειώσεις:

(1) Οι παπικοί κάνουνε μια θρησκεία βολική, με θεατρινισμούς, με τραγούδια, με φιέστες, με παρδαλά φορέματα, με ζωγραφιές ευχάριστες, κ.λπ. (Φ.Κ.).
(2) Θέλει να πη για το σχίσμα που χώρισε τον Παπισμό από την Αποστολική Εκκλησία.
(3) «Εγώ είπα, θεοί εστε» (Ιωάν. ι', 35) (Φ.Κ).
(4) Οι παπικοί καυχιούνται και περηφανεύονται γιατί είναι εκατομμύρια οι οπαδοί τους (Φ.Κ.)

(«Ορθόδοξος Τύπος», 10 Φεβρουαρίου, 1 Μαρτίου, 10 Απριλίου, 1 Μαΐου 1970. Το άρθρον τούτο εδημοσιεύθη αρχικώς εις την «Ελευθερίαν» τω 1965, ολίγον προ του θανάτου του Φωτίου.)

Ευχαριστούμε τον φίλο Κωνσταντίνο Κ. που μας προέτρεψε στην επαναδημοσίευση του άρθρου. Πραγματικά άξιζε...

(Πηγή: Περιοδικό "ΘΕΟΔΡΟΜΙΑ", Ιαν.- Φεβρ. 2006)